

УДК: 341

[https://doi.org/10.52058/3041-1254-2026-2\(24\)-497-505](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2026-2(24)-497-505)

Смолярова Марина Леонідівна кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та трудового права Національного університету «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя, <https://orcid.org/0000-0002-6385-181X>

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МИТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС В УКРАЇНІ

Анотація. Стаття присвячена комплексному дослідженню ефективності імплементації митного законодавства Європейського Союзу в Україні в контексті євроінтеграційних процесів, набуття Україною статусу держави-кандидата на членство в ЄС та функціонування правової системи в умовах воєнного стану. Особливу увагу приділено оцінці ступеня наближення положень Митного кодексу України до *acquis* ЄС, проблемам фрагментарності правового регулювання, інституційній спроможності митних органів, а також практичним аспектам застосування імplementованих норм у діяльності митниць.

Здійснено аналіз нормативно-правового рівня імплементації, а також врахування сучасних тенденцій розвитку митного права ЄС, пов'язаних із цифровізацією, електронною комерцією та реформуванням митного адміністрування. Визначено основні проблеми нормативної адаптації, серед яких фрагментарність змін, випереджальний розвиток митного законодавства ЄС та обмежена узгодженість підзаконного регулювання.

Особливу увагу приділено інституційному та організаційному вимірам імплементації, зокрема аналізу спроможності митних органів забезпечувати ефективне застосування імplementованих норм. Розкрито роль цифрових інструментів, ризик-орієнтованого підходу, міжвідомчої координації та міжнародного співробітництва у формуванні прозорої та передбачуваної митної системи. Окремо досліджено правозастосовний рівень імплементації, що проявляється у реальній практиці використання митних процедур, механізмів управління ризиками, оцінки митної вартості та надання митних спрощень на митницях України. Виявлено проблеми, пов'язані з неоднорідністю застосування митних норм, недостатньою інтеграцією інформаційних систем та збереженням адміністративних бар'єрів для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

За результатами дослідження обґрунтовано висновок про необхідність переходу від формальної гармонізації митного законодавства до якісної імплементації, що має ґрунтуватися на поєднанні нормативно-правового вдоскона-

лення, інституційної спроможності митних органів та повноцінної цифрової трансформації митних процедур.

Ключові слова: митне законодавство ЄС, імплементація права Європейського Союзу, митна політика України, Митний кодекс України, Union Customs Code, митне адміністрування, правозастосовна практика, цифровізація митних процедур, євроінтеграція.

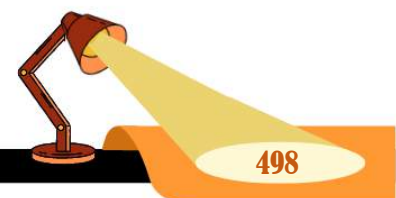
Smoliarova Maryna Leonidivna PhD in Law; Associate professor; Associate Professor of the department of constitutional, administrative and labor law, National University "Zaporizhzhia Polytechnic" of Zaporizhzhia, <https://orcid.org/0000-0002-6385-181X>

EFFECTIVENESS OF THE IMPLEMENTATION OF EU CUSTOMS LEGISLATION IN UKRAINE

Abstract. The article is devoted to a comprehensive study of the effectiveness of implementing European Union customs legislation in Ukraine in the context of European integration processes, Ukraine's acquisition of the status of a candidate country for EU membership, and the functioning of the legal system under martial law. Particular attention is paid to assessing the degree of approximation of the provisions of the Customs Code of Ukraine to the EU acquis, the problems of fragmented legal regulation, the institutional capacity of customs authorities, and the practical aspects of applying the implemented norms in the activities of Ukrainian customs offices.

The paper analyzes the regulatory and legal implementation at the national level and takes into account current trends in the development of EU customs law related to digitalization, electronic commerce, and the reform of customs administration. The main problems of normative adaptation are identified, including the fragmented nature of amendments, the faster development of EU customs legislation compared to national law, and the limited coherence of subordinate regulatory acts.

Special emphasis is placed on the institutional and organizational dimensions of implementation, particularly on the capacity of customs authorities to ensure the effective application of implemented norms. The role of digital tools, the risk-oriented approach, interagency coordination, and international cooperation in shaping a transparent and predictable customs system is revealed. The law enforcement level of implementation is examined separately, as manifested in the actual practice of using customs procedures, risk management mechanisms, customs valuation, and the granting of customs simplifications at Ukrainian customs offices. Problems related to the uneven application of customs rules, insufficient integration of information systems, and the persistence of administrative barriers for foreign economic activity entities are identified.

Based on the study's results, the article substantiates the conclusion that there is a need to move from formal harmonization of customs legislation to qualitative implementation, grounded in regulatory and legal improvements, institutional capacity building of customs authorities, and comprehensive digital transformation of customs procedures.

Keywords: EU customs legislation, implementation of European Union law, customs policy of Ukraine, Customs Code of Ukraine, Union Customs Code, customs administration, law enforcement practice, digitalization of customs procedures, European integration.

Постановка проблеми. Сучасний європейський правопорядок, сформований після Другої світової війни на засадах економічної інтеграції, свободи торгівлі, верховенства права та ефективного державного управління, упродовж останніх років зазнає суттєвих трансформацій під впливом нових безпекових, економічних і геополітичних викликів. Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України, порушення усталених логістичних ланцюгів, зміна напрямів зовнішньої торгівлі та посилення ролі держави у захисті національних економічних інтересів актуалізували питання ефективності функціонування митних систем як одного з ключових елементів публічного управління та забезпечення економічної безпеки.

Набуття Україною статусу держави-кандидата на членство в Європейському Союзі та виконання зобов'язань, передбачених Угодою про асоціацію з ЄС, зумовлюють необхідність не лише формального наближення митного законодавства до асquis Європейського Союзу, а й забезпечення його реальної та ефективної імплементації у правозастосовній практиці. За таких умов митна політика України набуває стратегічного значення як інструмент інтеграції до внутрішнього ринку ЄС, забезпечення стабільності зовнішньоекономічної діяльності та формування прозорих і передбачуваних умов для суб'єктів господарювання. Водночас на практиці імплементація митного законодавства ЄС в Україні супроводжується низкою проблем, пов'язаних з недостатньою інституційною спроможністю митних органів, неоднорідністю застосування правових норм, обмеженим рівнем цифровізації митних процедур, а також збереженням адміністративних бар'єрів для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Це зумовлює необхідність наукового осмислення не лише ступеня нормативної адаптації митного законодавства України до стандартів ЄС, але й оцінки ефективності такої імплементації з урахуванням сучасних викликів воєнного та післявоєнного періоду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика адаптації та імплементації митного законодавства Європейського Союзу в Україні, окремі

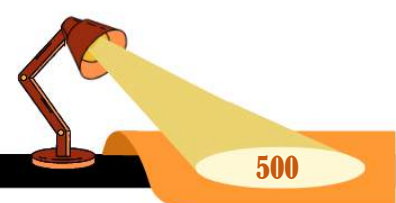

аспекти митної політики ЄС, митного адміністрування, митного контролю та правового статусу суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності знайшли відображення у працях Н.І. Атаманчук, Л.О. Батанової, Т.М. Бороденко, І.А. Гуцул, С.І. Денисенко, К.І. Новікової та інших науковців. Водночас у науковій літературі переважно зосереджено увагу на нормативно-правових засадах зближення митного законодавства України з правом Європейського Союзу, тоді як питання ефективності імплементації європейських митних стандартів у практичній діяльності митних органів та їх впливу на функціонування митної системи України залишаються недостатньо розробленими. Це обумовлює потребу у подальших комплексних дослідженнях зазначеної проблематики з урахуванням сучасних соціально-економічних і безпекових умов.

Метою статті є здійснення комплексного аналізу ефективності імплементації митного законодавства Європейського Союзу в Україні, визначення основних правових, організаційних та інституційних проблем його реалізації, а також обґрунтування напрямів удосконалення механізмів правозастосування митних норм ЄС у національній правовій системі. При цьому митне право розглядається як складова публічного права, покликана забезпечувати баланс між інтересами держави у сфері економічної безпеки та законними інтересами суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в умовах євроінтеграції та воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Імплементація митного законодавства Європейського Союзу в Україні здійснюється в межах виконання зобов'язань, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, а також у контексті набуття Україною статусу держави-кандидата на членство в Європейському Союзі. Вона охоплює нормативно-правову, інституційну та правозастосовну складові, що дозволяє оцінювати її ефективність комплексно. Вирішальне значення у цьому процесі належить саме нормативно-правовому рівню, оскільки він формує концептуальну та регулятивну основу для подальших інституційних перетворень і практики застосування митних норм. Ключовим елементом цього рівня є система джерел митного права Європейського Союзу, центральне місце в якій посідає кодифікований акт загальносоюзного значення.

Єдиний митний кодекс Європейського Союзу (Union Customs Code, UCC) традиційно розглядається як базовий нормативно-правовий акт, що визначає сучасну модель митного регулювання в ЄС. Він закріплює уніфіковані правила митного контролю, декларування, управління ризиками та застосування митних спрощень, спрямовані на забезпечення балансу між свободою торгівлі та захистом економічних інтересів Союзу. Водночас практика застосування UCC виявила низку системних проблем, що зумовило потребу у подальшому реформуванні митного законодавства ЄС.

У відповідь на ці виклики Європейською Комісією було ініційовано нову хвилю законодавчих змін, спрямованих на модернізацію митної системи Союзу та підвищення ефективності митного адміністрування. Зокрема, запропоновано:

- Пропозицію щодо Регламенту Європейського Парламенту та Ради про створення Митного кодексу Союзу та Митного органу Європейського Союзу, а також про скасування Регламенту (ЄС) № 952/2013, що передбачає посилення централізованого управління митною політикою та уніфікацію практики правозастосування в державах-членах ЄС [1];

- Пропозицію щодо внесення змін до Регламенту (ЄЕС) № 2658/87 та Регламенту (ЄС) № 1186/2009, спрямовану на запровадження спрощеного тарифного режиму для дистанційної торгівлі товарами та скасування порогового значення для звільнення від сплати митних платежів, що відображає адаптацію митного законодавства ЄС до розвитку електронної комерції [2];

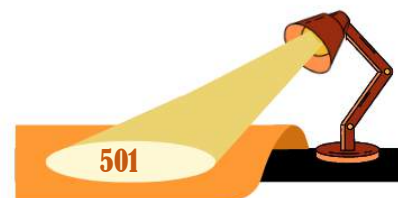
- Пропозицію щодо внесення змін до Директиви 2006/112/ЄС, яка стосується правил оподаткування ПДВ у сфері дистанційного продажу імпортованих товарів, зокрема шляхом запровадження спеціальних механізмів декларування та сплати імпортного ПДВ [3].

Зазначені ініціативи свідчать про динамічний характер митного законодавства Європейського Союзу та його постійну адаптацію до нових економічних і технологічних реалій. У цьому контексті імплементація митного законодавства ЄС в Україні ускладнюється не лише масштабністю *acquis*, але й необхідністю синхронного реагування на його оновлення.

На нормативно-правовому рівні Україна досягла істотного прогресу у наближенні положень Митного кодексу України до стандартів ЄС. Водночас ефективність такої імплементації знижується через випереджальний характер змін у митному праві ЄС порівняно з національним законодавством, а також через фрагментарність і несистемність внесення змін до підзаконних нормативно-правових актів. Це призводить до формального відтворення окремих європейських норм без належного врахування їх системного зв'язку та функціонального призначення.

У цьому контексті особливі сподівання покладаються на прийняття нового Митного кодексу України, який має забезпечити системне та узгоджене впровадження положень *acquis* Європейського Союзу з урахуванням останніх змін Єдиного митного кодексу Союзу та пов'язаних із ним нормативних актів ЄС. Очікується, що такий підхід сприятиме підвищенню передбачуваності митних процедур, поглибленню інтеграції електронних сервісів, уніфікації правозастосовної практики та підвищенню ефективності митного контролю, що в цілому дозволить перейти від формальної адаптації до якісної імплементації європейських митних стандартів.

Подібну позицію поділяє і Н.І. Атаманчук, яка зазначає, що митне законодавство України вже в значній мірі гармонізовано з правом ЄС. Водночас

ключовими напрямками подальшої гармонізації, на її думку, залишаються впровадження єдиних правил щодо митних платежів і тарифів, розвиток електронної системи декларування товарів, лібералізація митних процедур, уніфікація сертифікаційних вимог, а також посилення боротьби з нелегальним ввезенням товарів [4, с. 271].

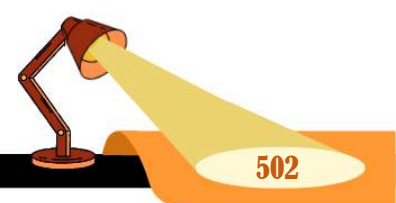
Ефективність імплементації митного законодавства Європейського Союзу в Україні значною мірою залежить від організаційної структури та інституційної спроможності митних органів. Українська митна служба наразі перебуває у процесі реформування, спрямованого на модернізацію управлінських механізмів, підвищення професійної компетентності персоналу та забезпечення прозорості і передбачуваності митних процедур.

На організаційному рівні спостерігається декілька ключових тенденцій: впровадження ризик-орієнтованого підходу в контролі товарів; розвиток електронних сервісів та автоматизованих систем митного оформлення; централізація обліку та контролю за суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності; інтеграція митних органів із іншими державними структурами для оперативного обміну даними.

Водночас інституційна складова імплементації стикається з певними проблемами, які знижують ефективність правозастосування: нестача кваліфікованих кадрів і високий рівень плинності персоналу; обмежені фінансові та технічні ресурси для повноцінного впровадження цифрових технологій; неоднорідність підходів у застосуванні митного законодавства на різних митницях; недостатня координація між центральними та регіональними органами. Ці фактори створюють розрив між формальною гармонізацією національного митного законодавства з асquis ЄС та реальною практикою його застосування. Усунення цього розриву можливе лише через комплексну модернізацію митної служби, удосконалення процедур підготовки та перепідготовки персоналу, впровадження єдиної інформаційно-цифрової платформи і посилення контролю за дотриманням норм у практичній діяльності.

У підсумку, інституційна та організаційна спроможність митних органів України визначає реальний ефект від імплементації норм ЄС, а нормативно-правові зміни лише створюють необхідну базу для їх практичної реалізації. Тільки скоординоване поєднання нормативної адаптації, інституційної спроможності та цифровізації процедур може забезпечити повноцінну інтеграцію України до європейського митного простору. У цьому контексті важливим є застосування практичного досвіду міжнародного співробітництва, який дозволяє підвищити ефективність імплементації та оптимізувати внутрішні процеси митної служби.

Як слушно визначає К.І. Новікова, що перспективою співпраці української митної служби з Місією EUBAM є запозичення кращого європейського досвіду

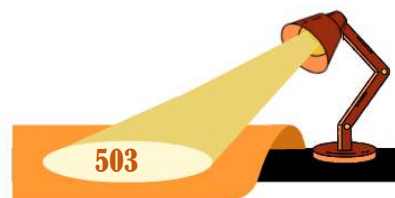
та імплементація міжнародних стандартів, запровадження концепції інтегрованого митного співробітництва за допомогою покращення міжвідомчої співпраці та удосконалення міжнародного співробітництва, а також активізація зав'язків з громадськістю та сприяння покращенню іміджу митної служби у суспільстві[5, с. 115]. Це, безумовно, сприяє підвищенню ефективності імплементації європейських митних норм в Україні.

Найбільш проблемним аспектом імплементації митного законодавства ЄС в Україні залишається рівень правозастосування. Незважаючи на формальне закріплення європейських митних стандартів, їх практична реалізація часто є непослідовною. Це проявляється у різному підході митних органів до застосування митних процедур, оцінки митної вартості, використання механізмів управління ризиками та надання митних спрощень.

Крім того, обмежений рівень цифровізації митних процедур та неповна інтеграція інформаційних систем стримують реалізацію принципів прозорості та оперативності, характерних для митної системи ЄС. У цьому контексті ефективність імплементації значною мірою залежить від подальшого розвитку електронних сервісів і впровадження єдиних цифрових рішень. Прикладом ефективних практик є активне впровадження електронних сервісів для подання декларацій. Так, в. о. директора Департаменту економічного розвитку та торгівлі Запорізької ОДА Людмила Грабчилева зазначає, що в умовах воєнного стану особливого значення набувають інструменти, які дозволяють скоротити час митного оформлення, зменшити адміністративне навантаження та забезпечити прозорість прийняття рішень. Цифрові рішення, впроваджені у митній сфері, спрямовані на оптимізацію процедур, мінімізацію впливу людського фактору та формування більш прогнозованої моделі взаємодії з бізнесом [6].

Важливу роль у підвищенні ефективності правозастосування відіграє підготовка та сертифікація персоналу за стандартами ЄС. Впровадження програм навчання дозволило підвищити рівень відповідності процедур Митного кодексу України нормам УСС, забезпечити уніфікацію підходів до декларування та контролю, а також створити основу для послідовного впровадження європейських митних стандартів у практичну діяльність митних органів. Впроваджені цифрові рішення, у поєднанні з навчальними програмами, спрямовані на оптимізацію процедур митного оформлення, підвищення передбачуваності взаємодії митних органів із бізнесом та мінімізацію ризиків корупції. Для досягнення повної відповідності стандартам ЄС необхідно розширити інтеграцію інформаційних систем на національному рівні, забезпечити їх сумісність із європейськими платформами та вдосконалити механізми контролю за дотриманням процедур у реальному часі.

Отже, комплексне поєднання цифровізації, навчання та сертифікації персоналу створює основу для формування прогнозованої, прозорої та ефективної

митної системи, здатної реалізовувати стандарти ЄС та підвищувати ефективність імплементації митного законодавства в Україні.

Висновки. Ефективність імплементації митного законодавства Європейського Союзу в Україні визначається комплексним поєднанням нормативно-правового, організаційного та правозастосовного рівнів. Нормативна адаптація положень Митного кодексу України до стандартів УСС формує необхідну правову основу, однак реальний результат досягається лише за умови належної інституційної спроможності митних органів, розвитку цифрових інструментів та уніфікованої практики застосування імplementованих норм. На правозастосовному рівні саме якість адміністративних процедур, професійна підготовка персоналу та інтеграція інформаційних систем визначають ступінь відповідності національної митної системи європейським стандартам. Погоджуємося з думкою М.І. Пипяк та Ю.А. Кокарчі, що сьогодні Україна як ніколи потребує швидких і рішучих реформ у митній сфері. Держава вже пройшла значний шлях у напрямі реформування митного законодавства в умовах євроінтеграції, однак низка ключових змін залишається незавершеною. Реалізація цих реформ є необхідною умовою для повноцінної інтеграції України до спільного з Європейським Союзом митного простору та європейського економічного простору, а також для набуття повноправного членства в Європейському Союзі [7, с. 108]. У цьому контексті ефективність імплементації митного законодавства ЄС повинна оцінюватися не лише за формальним рівнем гармонізації норм, а й за їх реальним функціонуванням у практиці митних органів України.

Література:

1. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing the Union Customs Code and the European Union Customs Authority, and repealing Regulation (EU) № 952/2013. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0258&id=1684913361276>.
2. Proposal for a Council Regulation amending Regulation (EEC) No 2658/87 as regards the introduction of a simplified tariff treatment for the distance sales of goods and Regulation (EC) № 1186/2009 as regards the elimination of the customs duty relief threshold. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0259&id=1684913733068>.
3. Proposal for a Council Directive amending Directive 2006/112/EC as regards VAT rules relating to taxable persons who facilitate distance sales of imported goods and the application of the special scheme for distance sales of goods imported from third territories or third countries and special arrangements for declaration and payment of import VAT. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0262&id=1684913813648>.
4. Атаманчук Н.І. Гармонізація законодавства України щодо адміністрування митних платежів з правом Європейського Союзу. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія ПРАВО. 2025. Випуск 87: частина 2, С. 267-273.
5. Новікова К.І. Перспективні напрямки інституційного розвитку митної служби в Україні. *Наукові праці ДонНТУ*. Серія: економічна. Випуск 40-1. 2011. С. 112-118.

6. Зручно, швидко, прогнозовано: сучасні ІТ-рішення у сфері митного адміністрування. Сайт Запорізької обласної державної адміністрації. 17 січня 2026 р. URL: <https://www.zoda.gov.ua/news/77614/zruchno,-shvidko,-prognozovano-suchasni-it-rishennya-u-sferi-mitnogo-administruvannya.html>.

7. Пипяк М.І., Кокарча Ю.А. Реформування митного законодавства України в умовах євроінтеграції. Нове українське право. 2022. Випуск 6. Том 2. С. 104–109.

References:

1. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing the Union Customs Code and the European Union Customs Authority, and repealing Regulation (EU) No. 952/2013. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0258>.

2. Proposal for a Council Regulation amending Regulation (EEC) No. 2658/87 as regards the introduction of a simplified tariff treatment for the distance sales of goods and Regulation (EC) No. 1186/2009 as regards the elimination of the customs duty relief threshold. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0259>.

3. Proposal for a Council Directive amending Directive 2006/112/EC as regards VAT rules relating to taxable persons who facilitate distance sales of imported goods and the application of the special scheme for distance sales of goods imported from third territories or third countries and special arrangements for declaration and payment of import VAT. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0262>.

4. Atamanchuk, N. I. (2025). Harmonization of Ukrainian legislation on the administration of customs payments with the law of the European Union. Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Law Series, Issue 87, Part 2, pp. 267–273[in Ukrainian].

5. Novikova, K. I. (2011). Prospective directions of institutional development of the customs service in Ukraine. Scientific Works of DonNTU. Economic Series, Issue 40-1, pp. 112–118 [in Ukrainian].

6. Convenient, fast, predictable: modern IT solutions in the field of customs administration (2026, January 17). Website of Zaporizhzhia Regional State Administration. Available at: <https://www.zoda.gov.ua/news/77614/zruchno,-shvidko,-prognozovano-suchasni-it-rishennya-u-sferi-mitnogo-administruvannya.html>[in Ukrainian].

7. Pypiak, M. I., & Kokarcha, Yu. A. (2022). Reforming customs legislation of Ukraine in the context of European integration. New Ukrainian Law, Issue 6, Vol. 2, pp. 104–109[in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 23.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 05.02.2026

